

Ф И Л . БЪЛГАРСКИ НАУКИ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Изходящ № дата 201 г.

Входящ № **262** дата **30.03.** 20**21** г.

София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17
тел.: 02/ 979 29 93 ; факс: 02/ 870 21 91

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Валентин Атанасов Спиридонов
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, гр. Велико Търново
научно направление 2.2. История и Археология

относно конкурс за заемане на академичната длъжност „**ДОЦЕНТ**“
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.2. История и археология
по обява в Държавен вестник № 110, от 29.12.2020 г.
(Македонският въпрос в българо-албанските отношения (1878 – 1944)
за нуждите на секция „История на българския национален въпрос“
от Институт за исторически изследвания – БАН

За участие в конкурса документи са подали и са допуснати кандидатурите на гл. ас. д-р Георги Николов Георгиев и гл. ас. д-р Войн Константинов Божинов. Двата кандидати са депозирали всички изискуеми от нормативната база материали, даващи пълна информация за научната им дейност.

Георги Николов Георгиев е защитил през 2008 г. докторска дисертация на тема „Македоно-одринското движение в Кюстендилски окръг (1895–1903)“, издадена като монография през същата година. От 2009 г. е на щат към Института по история при БАН като научен сътрудник II степен, а от 2011 е главен асистент. Член е също на Македонския научен институт, както и на неговите Управителен съвет и Научен съвет. Научен секретар е на редколегията на сп. „Македонски преглед“/“Macedonian Review”, а също така е член на редколегията на сп. „Емінак. Науковий щоквартальник (Україна)“/„Эминак. Научный ежеквартальный журнал (Украина)“/“Eminak. Scientific Quarterly Journal (Ukraine)”. Владее и ползва чужди езици – албански, английски, руски и сръбски. Участва в 8 приключили или продължаващи колективни научни проекта, както и в 2 индивидуални. Автор е на 2 монографии, 41 студии и статии, съсъставител е на 3 документални сборника. С това не се изчерпва научната дейност на гл. ас д-р Георгиев – той е автор и на отзиви, рецензии, научни информации, научен редактор е на 12 монографични изследвания, сборници и колективни трудове, участвал е в 39 научни форума – национални и международни конференции, сесии, семинари, кръгли маси. Канен е за интервюта и предавания в български национални

телевизии, радиа, вестници, а в автобиографията си е посочил и експертна дейност към БАН, Македонския научен институт, Министерството на външните работи, Европейския парламент. Отговаря на наукометричните показатели на БАН за заемане на академичната длъжност „доцент“.

В конкурса гл. ас. д-р Г. Георгиев участва с публикувано монографично изследване „Българо-албански политически отношения (1908–1915)“, издадено от Македонския научен институт (София, 2019), което има пряко отношение към тематиката на обявената доцентура. Сред приносите на автора по темата на конкурса бих отличил сполучливия избор на научен проблем с убедително защитени граници и подход – разгръщане на изследването в полето на националната политика и на интересите и дипломацията на съседните балкански държави и на Великите европейски сили. Пред читателя се разкрива мащабната комплексна картина на сложните двустранни политически отношения в извънредно важен за историята на България и на Албания период. Младотурската революция през 1908 г. взривява нестабилното статукво на Балканите и предизвиква поредица от събития, сред които изпъкват Македонският въпрос, проблемът с албанската държавност и опитите на България да постигне националния си идеал. През следващите години етническите и геополитическите цели на София и Тирана ще предопределят динамиката, сближаването и сблъсъка на връзките им, породени от взаимния им стратегически интерес за сближаване и сътрудничество и несъвместимостта на националните им програми. Разкрити са причините за тази амплитуда в отношенията, естествено Македонският въпрос е в центъра на изложението, а ВМОРО с претенциите да реализира на терен българската политика, представени са различните центрове на „правене“ на политика – монарх, правителство, ГЩ, партии, ВМОРО, а също така – основните пластове на влияние – политическо, военно, културно.

Освен посочения хабилитационен труд гл. ас. д-р Г. Георгиев участва в конкурса за доцент и с други научни изследвания с проблематика, вписващата се в темата на конкурса и запълваща все по-голяма част от нейната цялост и период. Така например публикуваната на основата на докторската му дисертация монография „Македоно-одринското движение в Кюстендилски окръг (1895–1903)“ засяга Македонския въпрос в частта му за генезиса на организираното националноосвободително движение в регионален, но геостратегически важен териториален обхват. В по-обобщен вид Македонският въпрос е разгледан в статиите „Българското националноосвободително движение в Македония (1893–1912) – идеология, политика, революция“ и „ВМОРО и македонското движение в България след Букурещкия договор от 1913 г.“.

В друга серия студии и статии авторът разглежда отделни аспекти на българо-албанските отношения, които допълват и доразвиват

хабилитационния труд – виж подадената от кандидата СПРАВКА за наукометрични показатели, раздел Г. В тях, естествено и правилно, без да са център на повествованието, интересите и борбите в и за Македония присъстват и допълват облика на сложните отношения по оста София–Тирана.

За значимостта и приносите на разработките на колежата Георгиев доказателство е честотата на цитирането им от други изследователи. Техният обем далеч надхвърля минималните изисквания за заемане на длъжността „доцент“.

Депозиранияте от гл. ас. д-р Георги Георгиев подобрени научни разработки по темата на доцентурата покриват изискуемите наукометрични показатели. Освен това прегледът на останалата част от обемистата научна продукция на кандидата, посочена от самия него като „резерва“, показва, че с малки изключения в нея основен акцент са различни фрагменти от конкурсната тема.

Другият участник във конкурса, гл. ас д-р **Войн Константинов Божинов**, е защитил докторат през 2005 г. с тема за живота и дейността на Андрей Ляпчев, на базата на който издава две монографии: „Земното кълбо не престава да се върти, ако и ние да спим“ (2005 г.) и „Андрей Ляпчев“ (2006 г.). Войн Божинов е на щат в ИИИ при БАН от 2005 г., първата година като научен сътрудник II степен, от 2006 г. е научен сътрудник I степен, променена законодателно в главен асистент след 2008 г. В автобиографията си е посочил участие в 4 изследователски проекта – национални и международни, както и много добро владение на английски и руски език. В конкурса за доцент участва с цялата си научна продукция – хабилитационен труд, 2 допълнителни монографии, 2 книги на основата на докторската му дисертация, 1 статия в реферирано и 37 в нереферирано списания или сборници, 1 студия в нерефериран сборник, както и 2 глави в колективна монография.

Хабилитационната монография „Управлението на деветнадесетомайците 19 май 1934 – 22 януари 1935 година“, издадена през 2017 г., обхваща кратък, но важен момент от новата българската история, когато в страната се установява режим, родеещ се с подобни в много тогавашни европейски държави – паралел, който авторът често и удачно прави в изложението. В центъра на изследването са водещите личности и идеологията на завзелите властта на 19 май 1934 г., промените във вътрешната и външната политика по време на управлението им, проблемите в коалицията и с двореца, довели в крайна сметка до свалянето им от власт. В първите две глави гл. ас. д-р Войн Божинов систематизира състоянието на част от държавните институции, обществените нагласи и партийни реструктурирания след Първата световна война, за да изведе причините за идването на „деветнадесетомайци“ на власт, с което може да

се каже, че се разширява обхватът на изследването извън 9-те месеца на управление. По този начин монографията придобива завършеност, носи белезите на модерно изследване, базирано на широк кръг от архивни документи и исторически анализи. За отбелязване е слабото присъствие в изложението и малкото научни приноси на автора по отношение на Македонския въпрос в българо-албанските отношения (1878–1944 г.), които в нито един момент не са основен акцент. На няколко места в текста на първите две глави с по 1–2 изречения се вмъква информация за ВМРО след Първата световна война и отношенията ѝ с различни политически формации, партийни лидери и правителства – БЗНС, Военен съюз, „Звено“, Народен блок... В по-голяма степен Македонският въпрос присъства в параграф 5. на Трета глава, където се разглежда външната политика на „деветнадесетомайци“ (с. 204–207; 212–221), но той нито е централен, нито дава особена приносна научна информация. А за отношенията България–Албания никъде не става дума в хабилитационната монография.

„Република Македония в съвременната геополитика“, София, 2017 г., е друга монография на гл. ас. д-р Божинов, с която кандидатства за доцент. Както самото заглавие и съдържанието подсказват, в нея конкурсната тема присъства в по-голяма степен, но извън посочения исторически период – 1878–1944 г. Изследването има амбициозната цел да допринесе за моделиране защитата на българските национални интереси от провеждащите външната политика на Република България. В тази връзка мога да отбележа, че изложението е логично подредено, написано е разбираемо, предоставя кратка информация за генезиса на „битката“ за Македония, дори присъства албанският фактор. Но всичко това е ориентирано към съвременността, към днешния ден, когато съдържанието и същността на проблема с Македония са много различни от тези на Македонския въпрос от края на 19. и началото на 20. век.

Със същото заключение ще оценя и съучастието на гл. ас. д-р Божинов в колективната монография „Република Македония в съвременната геополитика и мястото на българския национален интерес там“, София, 2018 г., която е съкратен вариант на по-горе посочената монография.

Вторият депозиран „неосновен“ хабилитационен труд на кандидата е „Социалистическа Югославия в агония 1980–1989, издаден през 2019 г. Сериозно изследване, подкрепено със солидна литература на няколко езика, логична структура съобразно целите на автора и ценни попадения в анализа на причините и механизма на разпад на СФРЮ. Присъстват Албанският въпрос и проблемите с Македония, първият в аспект косовски албанци намира подобаващо място в изложението. Като цяло монографията носи белезите на солидно научно изследване, но не по същността и във времевия обхват на темата на обявения конкурс.

Няколко думи и за невключената в Списъка с публикациите на гл. ас. д-р Божинов най-нова монография – „Социалистическа Югославия в разпад (1989—1992 година)“, издадена през 2021 г. Тя не е включена и в наукометричната таблица, но е разпратена на членовете на научното жури, отразена е в СПРАВКАТА за научните приноси, както и в Резюмета(та) на кандидата. Като естествено продължение на по-горе коментираната монография, изследването притежава своите научни достойнства към този момент на оценка, но не носи позитиви за автора в стремежа му да заеме обявеното доцентско място по вече посочените по-горе причини.

Гл. ас. д-р Войн Божинов е съавтор и на издаденото през 2014 г. изследване „Национално могъща и обединена България. Формациите на радикалната десница и националният въпрос“. По същество в това издание са представени информация и анализ на програмите, структурите и агитацията по националния въпрос на по-малко известни, но характерни за междувоенния период и активни в обществения живот на страната десни политически организации. В този контекст става дума и за отношенията им с ВМРО, за пропаганда и предложения за политика по постигане на българския национален интерес след Първата световна война. Част от изследването е интегрирано в текста на депозирания хабилитационен труд – логичен и естествен подход.

Логично и естествено е и по-големия брой от депозираните студии и статии на гл. ас. д-р Войн Божинов да са части от неговите монографични изследвания: свързани с живота и дейността на Андрей Ляпчев; посветени на управлението на „деветнадесетомайците“; на характеристиките на българския фашизъм и дяснорадикални организации; на съвременната история и проблеми на Република Северна Македония; на разпадането на Югославия.

Като приноси по темата за Македонския въпрос до Втората световна война, които надхвърлят съответната информация в хабилитационната монография, бих оценил статиите „Иван Михайлов и ВМРО през погледа на съвременната българска историография“, „The Administrative Division of Bitolya (Monastir) Vilayet“, „Българската историческа книжнина за Охридското въстание“, „Свещеният огън – 1941 г.“.

Извън споменатите теми има публикации, свързани с обявяване и признаване на българската независимост, с Първата световна война, външната политика на Царство България в навечерието на Втората световна война с акцент върху българо-югославските отношения, с турската външна политика след 1989 г., грузинско-осетинския конфликт, атентатите срещу Фердинанд.

В заключение ще обобщя, че гл. ас. д-р Войн Константинов Божинов кандидатства с мащабна и качествена научна продукция,

отговаряща на наукометричните изисквания, но в много малък обем, сравнена с научната продукция и приносите на гл. ас. д-р Георги Георгиев, тя съответства на зададената тема на доцентския конкурс.

Предвид направеното дотук изложение си позволявам да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на гл. ас. д-р **Георги Николов Георгиев** академичната длъжност „**ДОЦЕНТ**“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология (Македонският въпрос в българо-албанските отношения (1878–1944), за нуждите на секция „История на българския национален въпрос“ към Българската академия на науките.

30.03.2021 г.
В. Търново

(проф. д-р Валентин Спиридонов)